דאס בערימטע ווילנער אנסאמבל אין ראדאם (זעה זייט № 6.)

פרייז 25 גראשען VII-ער יאהרגאנג „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" „Radomer-Kielcer Leben" 12 (302)

ראדאמער-קעלצער לעבען

היינט 8 זייטען.

Radom, Piątek 21 Marca 1930 r.

ראדאם, פרייטאג כ״א אדר תר״ץ

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אנאנסען - פרייז:

אין מילימעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
„ „ „ אין „ 60
„ „ „ נאכ׳ן „ 25

די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאלטען 8 שפאלטען
„ אין טעקסט 4

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר די פאמיליע האנצבערג
צו די תנאים פון זייער טאכטער שרה׳לע
מיט ה׳ ע. פעלדמאן אויס לובלין,
די עלטערן פיעל נחת און דעם פערלאבטען פארל א גליקליכע צוקונפט.
קדיש העלצמאן מיט פרוי.

Sala Hancberżanka — Radom
Edward Feldman — Lublin
Zaręczeni
Radom 15 Marca 1930 r.

א הערצליכען מז״ט אונזער ברודער און שוועגערין
בערקע האנסבערג און פרוי
צו די תנאים פון זייער ל. טאכטער שרה׳לע מיט ה׳ ע. פעלדמאן
מיר ווינשען דעם פערלאבטען פאר׳ל גליק און צופרידענהייט.
קאנסקע-וואליע. יחזקאל האנסבערג מיט פאמיליע

צו די תנאים פון אונזער ליבע טאכטער שרה׳לע
מיט ה׳ ע. פעלדמאן אויס לובלין
ווינשען מיר זיי פיעל גליק און צופרידענהייט.
עלטערן, שוועסטער און ברודער
האנצבערג.

צו דער פערלאבונג פון פרל׳
שרה׳לע האנסבערג מיט ה׳ ע. פעלדמאן
ווינשען מיר, אז זייער צוזאמענבונד זאל זיין
געשלאסען מיט גליק און צופרידענהייט.
יחיאל זלאטא
מיט פרוי.

א הארציגען מז״ט ווינשען מיר דער פאמיליע
האנסבערג צו די תנאים פון זייער טאכטער
שרה׳לע מיט ה׳ ע. פעלדמאן
די עלטערן פיעל נחת און דעם פערלאבטען פארל
א גליקליכע צוקונפט.
ש. קאפלער מיט פרוי

Z intencji zaręczyn
p. Sali Hancberżanki
z p. Edwardem Feldmanem z Lublina
życzy wiele szczęścia i zadowolenia
Aleksy Antoni Junosza Szaniawski.
pracownik firmy B. HANCBERG.

דאנקזאגונג.
דערמיט ווערט אויסגעדריקט א הערצליכען דאנק
דער פאמיליע האנסבערג
פאר איינארדנען א רייכען א אווענד - ברויט פאר די
קינדער פון בית - יתומים און די זקנים,
ווי אויך פאר די 100 זל. וואס זי האט געשפענדעט
לטובת דער דערמאנטער אינסטיטוציע
צוליב דער פערלאבונג פון זייער טאכטער.
אין דער הייגטיגער שווערער צייט איז אזא איידעלער טהאט
בעזונדערס ווערטה צו בעגריסען.
די פערוואלטונג פון „בית-יתומים" אין ראדאם.

Z intencji zaręczyn
p. Heleny Szpitcbaumówny
z p. Jakóbem Szwarcbergiem
życzymy im wiele szczęścia
i wiecznego zadowolenia
a rodzicom wielkiej pociechy.
Eljasz Gutman z żoną

צו דער פערלאבונג פון פרל׳
הינדה פלאמענבאום
מיט ה׳ משה שלאפערמאן
אין זוואלין
ווינש איך א גליקליכען צוזאמענבונד.
שמאי שערמאן
ראדאם.

די אלע, וועלכע האבען אנטייל גענומען אין דער לויה, אבגעבענדיג דעם לעצטען כבוד אונזער אונפערגעסליכען און פריהצייטיגען געשטארבענעם
מאן, פאטער און שוואגער
אדוו. ה. ראקאטש נ. ע.
דריקען מיר אויס א טיפען דאנק.
די פאמיליע.

קינא-טעאטער „קארסא" ראדאם.

שבת דעם 22-טן מערץ 1 אזייגער בייטאג פינקטליך
קומט פאר
א גראנדיעזער פראטעסט-מיטינג
אויף וועלכען רעד. ב. גערבאווסקי וועט רעפערירען אויף דער טעמא:
„די ראלע פון דער יודישער פרוי אין יודישען נאציאנאלען לעבען"
איינגאנג אויך פאר מענער. איינטריט פריי.

נאך דריי וואכן צו פסח.

די צייט שטעהט נישט. זי מארשירט מיט שנעלע טריט און רייסט אהן רחמנות פון לוח אראפ א בלעטעל. נאך א בלעטעל. יעדעס בלעטעלע פון לוח איז א טאג און איידער מ'קוקט זיך אום ווערט דער לוח דינער. שיטערער און אבגעצערט, וואס בעווייזט, אז מיט אזוי פיעל טעג, וואכען און מאנאטען ווערט אונזער לעבען וועהניגער.

אבער א פלא: דער לוח ווערט מאגערער, די טעג פון אונזער לעבען ווערען וועניגער און אויגענבליקליך ווערען זיי פון די פארערשטע רייה פערשווינדען אונטער אונזערע פלייצעס: אבער אונזער דלות, אונזער מאטעריעלע נויט מעהרט זיך און ווערט גרעסער פון טאג צו טאג. די יודישע ארימקייט, ווייזט אויס, איז למעלה מן הזמן און פאלט ניכט ארונטער די מאכט פון לוח, וואס האט די טבע צו מאכען וועהניגער און פערקלענערען די צאהל, דעם כמות. דער פאטאלער מזל פון היינטיגען יודישען לעבען, האלט, אפנים, פון דער קאנצעפציע: וועניגער לעבען, און מעהר צרות. אדרבא, דער ה, האלט ער, איז בעשאפען געווארען צו דערמאנען אז די צייט ווערט וועניגער און אט, עס רוקט זיך אונטער דער טערמין צו צאהלען א וועקסעל, א שטייער, און אט דערמאנט טאקע דער לוח, אז בסך הכל איז צו פסח נאך דריי וואכען און יודען טהוען דערביי א ציטער: פון וואנען וועט מען נעמען אויף יום-טוב?

קיינמאהל נאך האבען יודען אזוי נישט געלעבט מיט'ן קאלענדאר ווי היינט. דער קאלענדאר איז געווארען דער גאנצער לעבענס-אינהאלט און די גאנצע נשמה פון מענש. מען עסט, מען טריקט און מען שלאפט אפילו לויט דעם קאלענדאר. אלע אויגען, אלע הערצער זענען געווענדעט צום הייליגען לוח, וועלכער דארף משפט'ען לחיים או למות... אלע ציטערען און פלאטערען פאר'ן קומענדיגען קאלענדאר-בלעטעל פון מארגענריגען טאג...

אין פלוג וואלט אויסגעקומען, אז דאס לעבען לויט'ן לוח איז א ענין פון א העכערער מדרגה. פערשטעהט זיך, וויבאלד מענשען שפירען די טריט פון אוועקגעהענדיגע טעג און ממילא די פערקלענערונג, די פערמינדערונג פון לעבענס-סכום. ברויכען זיי דאך לעבען מיט חשבון הנפש און טאקע מהאי טעמא, אז מ'זעהט טאקע אויפ'ן לוח, אז ס'איז איינגאנצען שוין דריי וואכען צו פסח, איז דאך דער שכל מחייב, אז ס'איז די העכסטע צייט א טראכט צו געבען וועגען א פסח-אקציע פאר נויטבעדערפטיגע.

יא, ס'קומט טאקע אזוי אויס, אבער ליידער איז עס אנדערש. קודם כל, די וואס זעהען אזוי שטארק עוסק אין קאלענדאר איז עס נישט אזוי צוליב חשבון הנפש, נאר פשוט צוליב יסורי-נפש פון וועקסלען, חובות און פערשידענע אנדערע דאגות. זוייטענס אין אט דער קאלענדאר מעהרסטענטייל א נישט יודישער, און די גאנצע טאהנגעבער אין די נאר קריסטליכע דאטע. לויט דעם דאזיגען לוח, וועלכער צייגט, וואס יודען ברויכען נאך האבען ביז פסח, פערגעסען יודען איינגאנצען דעם חשבון און מיינען, אז ביז פסח איז װאטש נאך א האלב יאהר. אין דאזיגען סוחר'ישען קאלענדאר איז דער יודישער יום-טוב נישט אקטועל און ווערט נישט דערמאנט. מוז מען דעריבער דערמאנען די ראדאמער יודען, אז לויט דעם יודישען לוח איז נאך איינגאנצען צו פסח דריי וואכען און במשך דער צייט מוז ארגאניזירט ווערען א גרויסע פסח-אקציע. די צייט איז אזוי אויך שוין קורץ, און די ארבייט וועט זיין א גרויסע. יעדעס יאהר ווערט די נויט גרעסער און די יודישע לאגע פערצווייפעלטער. וואס א מאהל מעהרען זיך די נויטבעדערפטיגע, וועלכע, אהן דער הילף פון דרויסען, וועלען זיי מיט אייגענע כחות נישט אימשטאנד זיין צו פערשאפען זיך אפילו בלויז מצות אויף פסח.

א יאהר נאך א יאהר געהט עס אזוי שוין א לענגערע צייט, וואס יעדען ערב פסח מוז מען דערמאנען וועגען דער דאזיגער אקציע און ביי יעדען מאהל ווען מ'שרייבט וועגען דעם, צוגעבען, אז דאס יאהר איז די נויט גרעסער און שטארקער. וואס זאל מען טוהן, אז דאס יודישע לעבען טרייסעלט זיך און געהט וואס א מאהל בארג-אראב, איבערלאזענדיג הינטער זיך אונצעהליגע קרבנות.

ס'לויפט א יאהר נאך א יאהר און דער סקארבאווער נוסח פון דערמאנען וועגען אזעלכע פסח-אקציעס ווערט וואס מעהר אלץ אקטועלער און אקטועלער.

היי-יאהר האט ראדאם קיין קויהלען-אקציע נישט דורכגעפיהרט. א תירוץ איז: ס'איז געווען א לייכטער ווינטער-אויבחאהל די קויהלען וואלטען היינט די ארימעלייט זעהר צונוץ געקומען. ביי דער פסח-אקציע איז דאך אזא תירוץ שוין נישט פערהאן. פסח מוזען דאך יודען מאכען. זאל-זשע װאטש די אקציע שוין אנגעהויבען רעאליזירט ווערען און טאקע אין א גרעסערען מאסשטאב. דאס צוליב צוויי טעמים: 1) וועלען היינט די נויטבעדערפטיגע זיין א גרעסערע צאהל ווי אלע מאהל צוליב דער אומגעהויער שרעקליכער עקאנאמישער לאגע. וואס האט חרוב געמאכט פיעל פאמיליעס און 2) דארף ראדאם זיך נישט איינבערעגנען די קויהלען-אקציע. פון וועלכער זי איז היינטיגען ווינטער בעפרייט געווארען.

דריי וואכען צו פסח. דערמאנען מיר די יודען, וואס צעהלען די טעג לויט דעם נישט-יודישען קאלענדאר, און וואס דער חודש ניסן הייסט ביי זיי קוויעציען. אמת דאס איז נישט מחמת פרעמדקייט צו יודישקייט, נאר צוליב בענק און וועקסלען. די שווערע צייט מאכט אין אלעם פערגעסען און דערפאר דערמאנען מיר וועגען דעם יעדען איינעם, אפילו די, וואס האלטען זיך פאר כלל-טוהער.

ווייל אויך זיי קענען זיך שפעט דערמאנען.

ב. צווייג.

BROWAR PAROWY
J. SASKI i S-ka
w RADOMIU
poleca piwa
„EL".

טאג-בוך
פון א ראדאמער זעלבסטמערדער.

איך ווייס נישט וואס דיינע ווערטער בעדייטען — האבען מיינע שוויגערס ווערטער געצאפעלט — ניין, טאכטער, מיר געפעלט נישט די גאנצע זאך. דו רעדסט האלבע ווערטער, ער רעדט האלבע ווערטער, און איך שטעה דא איינגאנצען א בוטומטלסע. וואס קומט דא טאקע פאר? ווער איז דיך חושד, און וואס איז מען דיך חושד?—

— מאמע, פרעג נישט. ס'שטיקט מיך אין האלדז, איך קאן מעהר נישט רעדען — האט זיך מיין פרוי צוכליפעט און מעהר שוין נישט אויסגערעדט א ווארט. איך האב געהאט גענוג. דאס ווארט אידיאט איז מיר אריין גוט אין מיינע געהירען. וואס האט געשטאכען, געבריהט און געבראטען. יא, אודאי. אודאי בין איך א אידיאט. אז מ'האט א מאי, וואס ארבייט שווער און ביטער אין ברענגט אהיים פון כל-טוב און דאס ווייב וויילט זיך מיט פרעמדע מענער אונטער זיינע פלייצעס און ער ווייסט פון גארנישט און גלויבט בלינד, איז ער געוויס א אידיאט, אז מען ברענגט א היים דעם מאן א ממזר און דער מאן פארעט זיך און מאכט דעם ברית — וואס איז ערז א מענש, צי א אידיאט? נו, געוויס, געוויס א אידיאט! יא, זי איז גערעכט, מיין פרוי, אבער נאך נישט איז אלץ געענדיגט. מ'וועט ערשט זעהן ווער ס'איז דער אידיאט. אויב זי האלט מיך יא פאר א אידיאט, וועט זי שפעטער זיך דערוויסען וואס דער זעלבער אידיאט האט אלץ געוויסט און געוועהן. —

איך האב געקריצט מיט די צייהן און הארטנעקיג געשוויגען. מ'האט געפראוועט א ברית ביד המלך, פערבעטען די שענסטע בעלי בתים פון שטאדט. אויך מיינע עלטערען זענען געקומען צופאהרען אויפ'ן ברית. אלץ איז געווען אויפגעלעבט, אלע פנים'ער האבען געשטראהלט פון שמחה. מ'האט מל'ע געוועזען דאס קינד, מ'האט עס א נאמען געטוהן און עולם האט געגעסען און געטרינקען. איך האב אלץ מיטגעמאכט. גלייך ווי גארנישט וואלט געשעהן. איך האב אלץ אויסגעפיהרט

ראַדאָמער קריסטליכע האַנדווערקער פּראָטעסטירען געגען די צו-הויכע שטייערן.

אין פעראיין פון די קריסטליכע האנדווערקער איז די טעג פאָרגעקומען א גרויסע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער מיט'ן צוועק צו פערטיידיגען דעם האנדווערקער-כלל געגען די צו-הויכע שטייערן. אין דער פערזאַמלונג האָבען אנטייל גענומען בערך 400 מאַן. אלע רעדנער האָבען אין זייערע רעדעס אונטערגעשטראָכען דעם קאַטאַסטראָפאַלען מצב, אין וועלכען עס געפונען זיך די אַרבייט'ס-וואַרשטאַטען צוליב דעם אונגעהייערען בעלאַסט פון שטייערן. די פערזאַמעלטע האָבען איינשטימיג אָנגענומען אויף אַנ'ענטשלאָסענעם אופן צו פּראָטעסטירען געגען דער ווייטערדיגער רואינירונג פון דער מלאכה. אין רעזולטאַט פון לענגערע הייסע דיסקוסיעס איז אָנגענומען געוואָרען אויפצופאָדערן די פאָרשטעהער פון דער האנדווערקער-קאַמער אין קעלץ, אז די לעצטע זאָל ווי אמגיכסטען צונויפרופען א פערזאַמלונג און ארויסשיקען דעלעגאַטען אין מיניסטעריום וועגען אַנ'איגטערווענץ מכח די שווער-בעלאַסטענדיגע שטייערן פון די האנדווערקער. אַחוץ דעם איז אָנגענומען געוואָרען איינצואָרדנען פּראָטעסט-מאַניפעסטאַציעס אין דער גאַנצער וואָיעוואָדסטווע.

אויף די דערמאָנטע פערזאַמלונג איז צווישען אַנדערע אַריינגעטראָגען געוואָרען פאָלגענדע רעזאָלוציע:

א באַלדיגע פערקלענערונג פון אימזאַץ-שטייער אויף 1% פאַר אלע האנדווערקער-וואַרשטאַטען; סקאַסירען די גרויסע שטראָף-פּראָצענטער פאַר נישט בעצאָהלען די שטייערן צום אָנגעוויזענעם טערמין, צוליב דעם טעם, וואָס דאָס נישט-פּינקטליכע בעצאָהלען ווערט אַרויסגערופען נישט פון שלעכטען ווילען, נאָר פשוט דערפאַר, וואָס די בעשטייערטע זענען נישט בכח אויסצופיהרען די צאָהלונגען. די שטראָפען פון פערלעגענע שטייערן שטייגען איבער די גרונד-סומע און בעשווערען דערמיט נאָך מעהר און רואינירען די צאָהלער'ס; פאַר פערלעגענע שטייערן זאָל געמאַכט ווערען פערלייכטערונגען אין דעם אופן, אז זיי זאָלען אויסגעצאָהלט ווערען אויף קליינע חודש'ליכע ראַטעס ביז צוויי יאָהר; פולשטענדיג מבטל מאַכען אין דער נאָהנטער צוקונפט דעם אומזאַץ-שטייער, ווייל דאָס רופט זיך נישט גינסטיג אָפּ אויף דער פרייז פון דער פּראָדוקציע אין לאַנד און טרעפט הויפּטזעכליך האנדווערקער; צו דערהאַלטען און פערווירקליכען דעם פּרינציפּ, אז א האנדווערקער, וועלכער אַרבייט אָהן געהילף זאָל נישט זיין פערפליכטעט אויסצוקויפען קיין פּשעמיסלאָווע פּאַטענט; צו בעפרייען, אין הסכם מיט'ן אורטייל פון העכסטען געריכט, פון אויסקויפען פּשעמיסלאָווע פּאַטענטען די יעניגע האנדווערקער, וועלכע אַרבייטען ביי דער מיטהילף פון איין געזעלען, אָדער מיט איין מיטגליד פון דער פאַמיליע.

ראַדאָמער עקזעקוטאָר ווערט „געריהרט" פון א יודיש פורים-שפּיעל.

א פרעהליכע מעשה פון היי-יעהריגען נישט-פרעהליכען פורים.

פון היינטיגען פורים אין ראַדאָם האָבען מיר צו פערצייכענען זעהר א כאַראַקטעריסטישע און טשעקאַווע געשיכטע:

ביי א געוויסען ראַדאָמער יוד ח. איז אויף פורים געווען בעשטימט א ליציטאַציע. זייענדיג בעקאַנט מיט די ליציטאַציע-צרות וואָס האָבען שוין פון איהם א תל געמאַכט מאַטעריעל, האָט דער בעטרעפענדער ח. א חסידישער יוד, גאָר-נישט גענומען זיך צום האַרצען די פאָרשטעהענדע עקזעקוציע און האָט זיך משמח געווען מיט זיין בני-בית גאָר-גאָר פורים'דיג. ביים שפּעהטען האַלבען טאָג האָט ער אַראָבגעוואָרפען פון זיך זיין חסידישע בעקעשע, האָט אָנגעטוהן א לאַנג קלייד פון זיין יודענע, אַרויפגעצויגען אויף זיך א קופּקע. אלע זיינע קינדערלעך האָט ער אויסגעשלייערט אין לאַנגע קליידער, טייל אין מאַסקעס, טייל אַביסעל צוגעשמירט מיט סאַדזעס און טאַטע און קינדער האָבען אַראַנזשירט אין שטוב א פרעהליך פורים-שפּיעל.

אין מיטען-דערינען קומט אָבער אַריין דער קאָמאָרניק מיט א געהילף, כדי צו מאַכען די עקזעקוציע. דער יוד ח. האָט זיך אָבער נישט איבערגעשראָקען, האָט מיט דביקות פאָרטגעזעצט דאָס שפּיעל מיט די איבערגעשלייערטע קינדער, האָט צוגעזונגען, גלייכגערוקט זיך כסדר די ווייבערישע קופּקע אויפ'ן קאָפּ, האָט צוגעפּאַטשט מיט די הענד און נישט מפסיק געווען פונ'ם פורים-

---

ווי א אויסטאַפּאַס, געטראָגען דאָס קינד צום סנדק און נאָך דעם מל'ע זיין עס צוריקגעטראָגען צו דער מוטער, עס איבערגעגעבען איהר, אָבער איך האָב איהר נישט געווינשען קיין מזל-טוב. און אפילו אויף איהר נישט געקוקט. מיין גאַנצע עובדא איז נאָר געווען שווייגען, שווייגען און שווייגען. ווען מ'האָט מיך בעוואָרפען פון אלע זייטען מיט מזל-טוב ווינשונגען, האָב איך גאָרנישט געענטפערט. נאָר אַראָבגעלאָזט די אויגען. איך האָב איינגאַנצען געברענט. אלע גלידער אין מיר האָבען געוויינט און א שטים פון בלוט פון קרעמפּפען און יסורים האָט אין מיר געשריגען: געהט צו אלדע טייוועל, מער ברויך איך מיט אייערע מזל-טוב'ס. געהט צום פּולקאָווניק און ווינשט איהם. צו מיר וואָס האָט איהר?

איך האָב נאָך בעדיענט דעם עולם און דערלאַנגט צום טיש עסען און טרינקען און אַליין האָב איך אין מיין מויל נישט גענומען אפילו א ביסען. איך האָב מיין מויל נישט בענעצט. איך האָב געשלינגען גאַל און גיפט, בלוט און סם. ביים טיש האָט מען געזונגען יודישע תפילות און ברכות און אין מיר האָט געבושעוועט א אויסטערלישער וועה-געשריי: — שווייגט, פעראומרייניגט נישט די יודישע תפילות! ס'איז דאָך נישט קיין יודיש קינד. געוואַלד, וואָס שהוט זיך דאָ! ס'איז דאָך א ממזר, א ממזר, א ממזר! —

נאָכ'ן ברית. דער עולם איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען. איך בין מעהר נישט געבליבען אין שטוב. איך בין אַנטלאָפען הינטער דער שטאָט. אוועקגעלאָפען ערגיץ אין א פעלד און דאָרט אויסגעגאָסען מיין ביטער הארץ. איך האָב געגאָסען מיט ימים טרעהרען. הימעל און ערד זענען עדות געווען. זיי האָבען אויסגעהערט מיין צער, מיין ביטער געוויין, אָבער זיי האָבען אויסגעהערט און געשוויגען. איך בין יענע נאַכט נישט אהיים געקומען שלאָפען, נאָר אַרומגעלאָפען ווי א משוגע'נער אויף די פעלדער, ביז איך האָב אָנגעשפּאַרט אין א דאָרף און דאָרט האָט מיך א פויער אַריינגענומען אין א סטאַדאָלע אויף איבערנעכטיגען.

מיין סחורי האָט, אפנים, שוין דייטליך געזעהן, אז דאָס וועט שוין גלאַטיג נישט אָדורך און, אז א קאַטאַסטראָפע איז אונפערמיידליך. זי האָט דעריבער פערטראַכט א טייוולאָנישען פּלאַן. אויף צו מאָרגענס נאָכ'ן ברית, איז ביי מיר אין שטוב געוואָרען א מהומה, א בהלה. וואָס איז? ביינאַכט האָט די קימפּעטאָרין נישט פאָרזיכטיגערהייט אַרויפגעלעגט א האַנד אויפ'ן קינד און עס דערשטיקט. דאָס איז געווען יענע נאַכט, ווען כ'בין געווען אין דאָרף און גענעכטיגט אין דער סטאַדאָלע. איך בין אהיים געקומען ערשט צומאָרגענס שפּעט אין אָוונט. און דאַן האָב איך געטראָפען אין מיין שטוב א איבערקערעניש, א געוויין, א יללה. איך פרעג מיך וואָס ס'איז געשעהן — ענטפערט מען מיר, אז דאָס קינד איז זאַדישעט געוואָרען און מ'האָט עס שוין אַרויסגעפיהרט אויפ'ן בית-עלמין און עס געבראַכט צו קבורה. די דאָזיגע בשורה האָט מיך צעמישט. איך פרעג, וואָס איז געשעהן, און פאַר וואָס האָט מען נישט געוואַרט אויף מיר, וואָס עפּעס אזוי שנעל און אזוי גיך—אָבער קיינער ענטפערט מיר נישט. יעדער קוקט מיך אָן מיט בעדוירונג און איך העהר ווי אלע שושקען זיך: ער איז משוגע. נישט אַנדערש. נאָר ער — דאָס הייסט איך — איז אַראָב פון זינען.—

פון ערגיץ א ווינקעל העהר איך: אלץ איז ער שולדיג — און פון יענעם ווינקעלע טייטעלט מען אהער אויף מיר — ער האָט איהר אָנגעטוהן עגמת-נפש. א מאַן זאָל אַנטלויפען פון דער היים אין טאָג פון ברית און נישט א היים קומען א גאַנצע נאַכט מיט א טאָג. — נו, איז א ווינדער, וואָס ס'איז געשעהן אזא אומגליק. אודאי, איז ער שולדיג. נור ער האָט זאַדישעט דאָס קינד. די קימפּעטאָרין איז גאָרנישט שולדיג. פון קרענקונג און בושה, האָט זי פערגעסען. אז ס'ליגט נעבען איהר א קינד.—

איך האָב גאָרנישט געענטפערט און פאַר מיר האָט זיך אָנגעהויבען א נייע אויספאָרשונג, צי איז דאָס אמת, אז דאָס קינד איז זאַדישעט געוואָרען, אָבער דאָ האָט מיין פרוי ווידער אָבגעאַרבייט א נייע קונץ שטיקעל. עמעצער האָט מיר דאָס האַרץ געזאָגט, אז דאָס קינד איז נישט דערשטיקט געוואָרען און מיין געפיהל האָט מיך נישט אָבגענאַרט.

(פאָרטזעצונג קומט.)

שפיעל אפילו דאן, ווען דער עקזעקוטאר האט צו איהם געשריגען: „אליע פאניע ה. פשישעדלעם דא פאנא אוזשענדאווא, פראשען מניע וויפלוכאטש“...

דער יוד האט דעם קאמארניק געהערט ווי המן דעם גרעגער; ער איז געווען פערקאפט אין דעם שפיעל. און, אז דער קאמארניק האט איהם געשלעפט ביי דער ווייבערישער סערמענגע, האט דער טאנצענדיגער יוד א בעשריי געטוהן, צופלאטשקענדיג מיט די הענד: אינו מפסיק...

דער קאמארניק האט זיך פערלוירען. ער האט זיך אפילו גענומען כעס'ען. דעם תובע, וועלכער האט שוין נישט געקענט דערווארטען זיך אויף דער עקזעקוציע, האט די מעשה שטארק געברענט, אבער ה. האט געפראוועט זיין פורים און דורך-אגב אריינגעגאסען פאר זיינע „געסט“ צו גלעזלעך משקה און זיי צוגעטייטעלט מיט די הענד, אז זיי זאלען עפיס טועם זיין.

עס איז נישט בעוויסט קאנקרעט, פארוואס די ליציטאציע איז נישט דורכגעפיהרט געווארען. גענוג — זי איז נישט געמאכט געווארען. יודען מאמינים זענען זיך משער, אז דער גוי'אישער עקזעקוטאר איז מן-הסתם שטארק גערירט געווארען פון ח'ס דביקות'דיגען פורים-שפיעל און האט בעשלאסען איהם נישט צו שטערען די שמחה...

און ה. האט געטאנצט, געזונגען, צוגעפאטשט מיט די הענד און זיך געשפיעלט א פערשלייערטער מיט זיינע אבגעריסענע און האצקענדיגע קינדערלעך.

זעהר אנגענעהמע און ליבע געסט אין ראדאם.

ס'וועט זיכער נישט זיין קיין גוזמא צו זאגען, אז די ווילנער דראמא און אפערעטען-טרופע, וואס שפיעלט היינט אויך ביי אונז אין ראדאם ווערט פון יעדען ליבהאבער פון יודיש טעאטער ערווארט מיט דער גרעסטער פרייד און בענקענדיגער ליבשאפט.

צו אונז קומען זיי, די קינדער פון דער עכט-יודישער און פאלקסטימליכער ווילנא, פון טשענסטאכאוו, וואו מ'האט זיי פשוט געטראגען אויף די הענד פאר זייערע ריהמפולע טעאטער-פארשטעלונגען. אין טשענסטאכאוו האט זיך זאגאר ספעציעל געגרינדעט א קאמיטעט פון די פראמינענטסטע פערזענליכקייטען אין שטאדט, וואס האט זיך ווארים פעראינטערעסירט מיט די ווילנער ליבלינגען, פערשאפענדיג פאר זיי אלע פערלייכטערונגען און מעגליכקייטען פאר א לענגערען אויפענטהאלט. אויך אין קעלץ, וואו זיי האבען געשפילט פאריגע וואך, איז ענטשטאנען א פראיעקט צו סטאבילידירען די טרופע אין דער קעלצער וואיעוואודסטווא, וואו זיי זאלען פערבלייבען אלס שטענדיג יודיש טעאטער. דער דאזיגער פלאן האט געפינען א טיפען אבקלאנג אין די שטעדט: טשענסטאכאוו, בענדין, סאסנאוויעץ, קעלץ, וועלכע ווייזען ארויס גרויס פערשטענדניש צו ארגאניזירען א צווישען-שטאדטישען טעאטער-קאמיטעט. ס'וואלט געווען א כבוד אויך פאר ראדאם צו זיין פערטרעטען אין דערמאנטען קאמיטעט.

פאר אלעם אבער, מעג זיך אונזער ראדאם גאנץ דרייסט פערגינען אויף א צאהלרייכען בעזוך אויף די דריי גאסטראלען פון אונזערע ליבע ווילנער, וואס שפילען ביי אונז היינט, מארגען שבת-צונאכט, און איבערמארגען זונטאג יעדער פון די ראדאמער טעאטער-בעזוכער וועט זיך אויף אנ'אמת איבערצייגען, אז נישט בחנם עמפפאנגט מען אזוי ענטוזיאסטיש די ווילנער איבעראל וואו זיי קומען.

אזעלכע ערשטקלאסיגע כחות ווי: חאש, קדיש, נחמה, שריפטזעצער, וואס פיהרען אן מיט דער טרופע, רעדען שוין גענוג פאר זיך און זענען די בעסטע מארקע פאר דער ארטיסטיש-קינסטלערישער קוואליטעט פון סצענישען שוישפיעל אין רעפערטואר. יעדער פיעסע, אזוי דראמא, ווי אפערעטע גיבען אונזערע ווילנער אין דער ריינסטער און געלייטערטסטער פארם. דאס איינשטודירען ביי זיי די ראליען, איז א גאנצע עבודה. דער גריף, די שפראך און יעדער תנועה און בעוועגונג אויף דער סצענע איז געמאסטען און געוואויגען. אין יודישען רעפערטואר ווייזען ארויס אונזערע ווילנער א שפע פון גייסטרייכקייט און אלץ שפרודעלט פון פאלקסטימליכען אור-קוואל. אויך דאס אייראפעאישע רעפערטואר איז בעהויכט מיט קינסטלערישען אטהעם און זייער פעראנטווארטליכקייט'ס-חוש קאן זיך פערמעסטען מיט גרויסע ביהנען-קינסטלער פון דער דרויסענדיגער וועלט.

מיט איין ווארט, ס'איז באמת איינע פון די זעלטענע געלעגענהייטען דער גאסטראלען-בעזוך פון אונזערע הארציגע ווילנער און יעדער, וואס פיהלט דעם טעם פון א בעסער, ריין און זויבער יודיש טעאטער מיט יודישליכען און קינסטלערישען חן וועט בלי ספק קומען אויף די פארשטעלונגען און בעוועגען אויך זיינע פריינד און בעקאנטע צו קומען אין טעאטער און זיי מהנה זיין מיט א עונג רוחני.

„עזרה“
טרעט צו צו דער פסח-אקציע

די קאנסטיטואירונג'ס-זיצונג פון דער ניי-געוועהלטער פערוואלטונג פון געזעלש. „עזרה“ איז פארגעקומען דעם פערגאנגענעם מאנטאג דעם 10 מערץ, וועלכער האט פון זיך אויסגעוועהלט א פרעזידיום, וואס בעשטעהט פון פאלגענדע פערזאנען: ה' אדלער איתמר (פרעזעס), ה' ד"ר לצווי און וויינטרויב זנענך (וויצע-פרעזעסען), ה' ד"ר שעניד'ראוויטש (סעקרעטאר) גרין יצחק (יעהילף). ה' נירענבערג מ. א. (קאסיר.)

אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך געווארען בעשלאסען צוצוטרעטען צו דער פסח-אקציע פון זונטאג דעם 16 מערץ. ביז ענדע קומענדיגע וואך וועט מען פערעגיסטרירען די, וועלכע נויטיגען זיך אין שטיצע אויף פסח.

דער סעקרעטאריאט וועט זיין טעטיג פון 10 פריה ביז 2 מיטאג און פון 6 ביז 8 אווענד.

18 יאהר נאך דער חתונה פערשמעקט זיך איהם דער טעם פון שבעת ימי-משתה.

דער ראדאמער איינוואהנער עקיבא האנדעלסמאן האט זיך מישב געווען, אז 18 יאהר צו וואוינען מיט'ן ווייב איז די-והוהר זאך, אז מ'ברויך אביסעל אויפצופרישען די נשמה. האט ער טאקי לאנג נישט געקלערט, איינגעפאקט דעם באגאזש און געזאגט דעם ווייב מיט דער טאכטער א גוטען טאג. אייגענטליך האט ער זיי תחילת גארנישט דערצעהלט, נאר געזאגט, אז ער פאהרט זיך גלאט אזוי אביסעל איבער קיין ווארשא.

ערשט אין א געוויסע צייט ארום, ווען „ר'“ עקיבא האט געשיקט אהיים א בריעף לזוגתו שתחי' מיט די ווערטער: „צו מיין געוועזענע פרוי“ און איהר מודיע געווען, אז ער האט דא נישט לאנג געפראוועט שבעת ימי משתה און חתונה געהאט מיט א צווייטער אין ווארשא — ערשט דעמאלט האט די פרוי זיך דערוויסט, אז איהר מאן איז אוועק פון איהר לעולם ועד. אויב דאס איז געווען נאך ווייניג האט זי א דוין דעם זיך ערפאהרען, אז איהר מאן האט מיטגענומען מיט זיך געלד און ציהרונג. א פערצווייפעלטע איז די ראדאמער פרוי אוועק צו הרב קעסטענבערג און געבעטען אנ'עצה.

הרב קעסטענבערג האט זיך פערשטענדיגט מיט'ן ווארשאווער ראבינאט אויסצופארשען דעם ענין, וואס האט א שייכות צום פערברעך, וואס הייסט ביגאמיע, פאר וועלכען ס'דראהט צוגעצויגען צו ווערען צו געזעצליכער פעראנטווארטליכקייט.

CZYSTOŚĆ — to zdrowie!

Zakłady chemicznego czyszczenia i farbowania
przędzy, futer, wszelkiej garderoby
damskiej i męskiej bez **prucia** oraz pranie
piór, firanek, koronek, pluszu,
aksamitu, pokryć meblowych, gobelin, dywanów, portjer i t. p.

Nowoczesne aparaty do wykończania firanek
oraz specjalne maszyny
do dekatyzowania sukna i kortów.

UWAGA! Prasowanie garderoby męskiej jako też i swetrów, pulowerów i t. p. uskutecznia się na specjalnych amerykańskich maszynach, które dezynfekują i nie niszczą materjałów.

Ceny niskie — Robota solidna i punktualna.

Farbiarnia Parowa i Pralnia Chemiczna
O. R. HEMPEL egz. od 1880 r.

Poleca się na nadchodzący sezon wiosenny Sz. Publiczności.
Zakłady przy ul. Stare-Miasto № 5 telef. 521.

Kantory przyjść: 1) ul. Stare-Miasto № 5 telefon 521
2) „ „ „ „ 2 „ „
3) „ Żeromskiego „ 37 „ 520.

CZYSTOŚĆ — to zdrowie!

פורים-פארשטעלונג אין חינוך-ילדים.

היינטיגען מאנטאג איז אין חינוך-ילדים (דלוגא 11) פארגעקומען א פורים-פארשטעלונג. דער פראגראם, וואס איז בעשטאנען פון העברעאישע, יודישע און פוילישע לידער און דעקלאמאציעס, האבען אויפגעפיהרט זעהר שעהן די קליינע קינדערלעך, וואס ווערען אין דערמאנטען אנשטאלט ערצויגען.

ווער ס'האט בעזוכט די פארשטעלונג האט זיך געקענט איבערצייגען אויף ווי ווייט ס'ווערט געווארנט פאר דער גוטער ערציהונג פון די קינדער, וועלכע קומען פון דער יודישער ארימקייט, פון די קעלער'ס און בוידעם-שטיבלעך, וואו דאס ווארט השגחה אין לעהרע פאר קינדער איז ממש א לוקסוס-בעגריף, וואס מ'קאן זיך נישט פערגינען.

ס'איז באמת געווען א נחת-רוח אנצוקוקען אויף דער שעהנער דעקארירטער סצענע די פרעהליכע לוסטיגע פנימ'לעך פון די ארימע קינדערלעך, וואס האבען געטאנצט, געזונגען און געשפיעלט, ווי זיי וואלטען געקומען פון זאטע שטובען מיט כל-טוב. דאס איז דער פערדיענסט פון די ג. פרויען: מיטעלשטעט, בלומאן, טענענבוים, גאלדבלום, לאססמאן, לעווין, שטעלמאן א. אנד. וועלכע זענען איבערגעגעבען דעם אנשטאלט און ווייזען ארויס צו די קינדער א ווארים-מוטערליכע בעציהונג.

אויף דער פורים-פארשטעלונג זענען געקומען די מאמעס פון די קינדערלעך און יעדע איינע פון זיי האט כמעט גע-וואקסען פון נחת, זעהענדיג ווי איהר קינד טרעט-אויף אויף דער סצענע און דעקלאמירט גרויסארטיג אפש אין דריי לשונות און ווערט דערפאר בעשאנקען מיט אפלאדיסמענטען. זיי האבען פשוט זייערע אייגענע קינדער נישט דערקענט און געשיט מיט ברכות אויפ'ן אדרעס פון דעם איידעלען פרויען-קאמיטעט.

נאך די פארשטעלונג האט מען די קינדערלעך געטיילט משלוח-מנות פון פערשידענע זיסע צוקערווארג און אנדערע גוטע זאכען.

ארום דער „קרן-היסוד"-אקציע אין ראדאם.

דעם פערגאנגענעם שבת האט רעדאקטאר ג. גערבאווסקי געהאט פיעל ארויסטרעטונגען פאר דעם ראדאמער אידישען עולם, וועלכע זענען צאלרייך בעזוכט געווארען און איבערגעלאזען ביי די פיעל צוהערער דעם בעסטען איינדרוק. ראדאמער אידען האבען געהאט נאך עטליכע מאל די געלעגענהייט זיך איבערצוצייגען אין די אראטארישע פעהיגקייטען פון אזא גלענצענדען רעדנער ווי עס איז רעד. ג. גערבאווסקי.

שבת פאר קריאת התורה האט רעד. גערבאווסקי גערעדט אין בית-המדרש און נאך קריאת התורה אין דער גרויסער שוהל. ביידע רעדעס, וועלכע זענען געווען פערשידענארטיג אין איינהאלט און זיך אויסגעצייכענט מיט פיעל דורכגעפלאכטענע טרעפליכע מאמרי חז"ל און מדרשים האבען ארויסגערופען גרויס ענטציקונג ביים עולם, וועלכער איז בעגייסטערט געווארען פונ'ם שטארקען פאטאס, מיט וועלכע די רעדעס זענען געהאלטען געווארען.

שבת ביינאכט איז פארגעקומען אין טעאטער „ראזמאיטאשצי" ביי א פולגעפאקטען זאל א גראנדיעזע יוגענד-אקאדעמיע אונטער'ן פארזיץ פון מאג. סאלבע. מיט בעגריסונגען זענען ארויסגעטרעטען: אין נאמען פון „התחיה" — שיצער, פון „ברית טרומפלדור" — ה' דאנציגער, פון „מנורה" — האנצבערג, פון „מסדה" — אברהם ראזענבערג, פון „השומר הצעיר" און „החלוץ" — ווייסבערג.

מאג. סאלבע האט אין זיין ערעפנונגס-רעדע געווידמעט עטליכע ווערטער דעם פערשטארבענעם אדוו. ראקאטש און אנגעצייכענט דעם פערלוסט דורך זיין פלוצלינגען טויט פאר דער ראדאמער געזעלשאפטליכקייט און נאכהער האט ער הארציג בעגריסט דעם חשוב'ן גאסט רעד. ג. גערבאווסקי.

רעד. גערבאווסקי האט אנגעהויבען זיין רעדע פון דעם, אז שטענדיג ווען ער בעגעגענט זיך מיט דער יוגענד, קומט פאר ביי איהם א דואליזם פון געפילען. עס נעמט איהם ארום א געפיהל פון אומעט, ווייל זעהענדיג די יונגע שטראלענדע פנימ'ער דערמאנט ער זיך, אז ער ווערט שוין עלטער און געהערט צו דעם דור-הולך. גלייכצייטיג ווערט אבער זיין הארץ פול מיט פרייד, זעהענדיג פאר זיך דעם בעגייסטערטען נאציאנאלען דור-בא, וועלכען דער דור-הולך קאן מיט זיכערהייט און א רוהיגע הארץ איבערגעבען די ווייס-בלויע פאהן, פאר וועלכע דער דור-הולך האט מיט אזוי פיעל מסירת נפש געקעמפט.

איבערגעהענדיג נאכהער צו דער אנאליזירונג פון ציוניזם, די פבות פון זיין ענטשטעהונג און ענטוויקלונג, בעטאנט דער רעדנער, אז די יוגענד האט שטענדיג גענומען דעם אקטיווסטען אנטייל אין זיין פערווירקליכונג. אין שעהנע בילדער מאלט דער רעדנער דעם הערואיזם פון די ערשטע חלוצים, די בילו"צעס און קומט נאכהער צו צו דער אפפערווילליגקייט פון דער איצטיגער יוגענד פאר ארץ ישראל.

א בעדייטענדען טהייל פון זיין שעהן געבויטע און גלענצענדע רעדע ווידמעט דער רעדנער דעם יאהר-צייט פון טרומפעלדאר, וועלכע איז איינגעפאלען די טעג. אין זעהר שטארקע שענער און טיעף ריהרענדע ווערטער שילדערט דער רעדנער די פערזענליכקייט פון יוסף טרומפעלדאר, זיין לעבען און זיין טראגישען טויט און רופט די יוגענד צו געהן אין זיינע וועגען און נאכצאלגען זיינע מעשים. נישט נאר לעבען פאר ארץ ישראל, נאר זיין גרייט אין פאל פון נויטהווענדיגקייט אויך צו שטארבען פאר ארץ ישראל. דער עלטערער דור איז מחויב „לחיות בעד ארצנו". דער יונגער דור דארף זיין גרייט אויך „למות בעד ארצנו". די לעצטע ווערטער פון טרומפעלדאר זענען נישט בלויז געווען ווערטער פון גסיסה, נאר א צוואה פון דעם שענסטען און בעסטען חלוץ פאר אלע דורות פון דער אידישער יוגענד. און האבענדיג א נאציאנאל-געשטימטע אפפערווילליגער יוגענד וועט דאס אידישע פאלק אויף זיין וועג אין ארץ ישראל אויף אלע הינדערניסען זיך שטארקען אין זיי בעזייטיגען און דער ציוניסטישער אידעאל וועט ווי אמשנעלסטען פערווירקליכט ווערען.

די רעדע, וועלכע איז געהאלטען געווארען אין א שטארקען פאטאס און אין א גלענצענדע פארם איז פערענדיגט געווארען ביי א הוראגאן פון אפלאדיסמענטען.

נאך דער רעדע האט דער עולם געזונגען „התקוה" און „התחזקנה" און נאכהער אין די יוגענד אוועק אין ארץ ישראל-ריקודים.

אין אווענט האט א' רעד. גערבאווסקי, אויף דער טרויער-אקאדעמיע צום צעהן-יעהריגען יאהר-צייט פון יוסף טרומפעלדאר. אין זעהר ווארימע ריהרענדע ווערטער כאראקטעריזירט ער די פערזענליכקייט פון טרומפעלדאר. זיין כאראקטעריסטיק אויף דער טרויער-אקאדעמיע איז געווען א גלענצענדע ערגענצונג צו דער רעדע וועגען טרומפעלדאר'ן ביי טאג.

ס'איז א בעקאנטע זאך,

אז דער טערמאמעטער „קראמערא" איז דער פיהלבארסטער, דער פרעציזירסטער. אם אידעאלסטען רעאגירט ער אויף די מינדעסטע דערהייטערונג פון דעם נארמאלען בעשטאנד פון דער טעמפעראטור. דאס פריהצייטיגע אונטערזוכען דעם בעשטאנד ווירקט נישט איינמאהל געגען דעם פאלשען דיאגנאז און עס ערמעגליכט צוצופאסען אין פאסע אנהויב קרענק געגענווירקענדע מיטלען.

די אויסנאהל-פראגע פון א טערמאמעטער איז א פרינציפיעלע פראגע, צוליב דעם בעדארף מען דעם טערמאמעטער „Kramera" צוליב זיינע אויבענאויסגערעכנטע מעלות — עמפעהלען יעדען.

ד"ר ל. ק.

וויכטיג נייעס!

די בעסטע און בעקוועמסטע רייזע פון ראדאם קיין לאדז

איז נאר מיט די אויטאבוסען:

קוריער 1 און קוריער 2

דער רייזע-פלאן איז פאלגענדער:

קוריער 1 געהט אב פון ראדאם 6 פריה (פון 1-טען קוויטשען אן 5 פריה) פון ווארשאווער גאס רוג לובלינער.

פון לאדז קיין ראדאם 6 אווענד (פון 1-טען קוויטשען 7 אווענד) פון אגראדאווא 9.

קוריער 2 געהט אב פון ראדאם 3.30 נ. מ. (פון 1-טען מאי, 4.30 נ. מ.) פון וואהל אויפ'ן אויטאבוסען-פלאץ.

פון לאדז 7 פריה פון אגראדאווא 9 ערשטער הויף.

די אויטאבוסען געהען דורך די ליניע

פשיטיק, אדזיעוואל, ניי-שטאדט, ראווא.

דורך די זעלבע אויטאבוסען ווערען ערלעדיגט אויפ'ן רעיעלסטען אופן אלערליי האנדעלס-אנגעלעגנהייטען ווי: סחורות, געלד-זענדונגען א.ד.גל. וועגען אלעם ווענדען זיך צו דוד באראכטער, אין דער הערבעטשארניע אויפ'ן אויטאבוסען-פלאץ אויפ'ן וואהל (נעבען נעקטאר'ט ברויעריי).

מיט אכטונג

פשיטיצקי, קארנאפעל.

שטיצט די „קרן-היסוד“-אקציע אין ראדאם.

אָנגערופען א גאס צו'ן נאָמען פון י. ל. פרץ

היינטיגע וואָך האט דער שטאָדט-ראט אבגעהאַלטען צוויי זיצונגען איין נאָכט נאָך דער צווייטער. אויף דעם טאָג-אָרדנונג איז געשטאַנען א גאנצע רייה וויכטיגע ענינים פון פינאַנסיעלער און ווירטשאַפטליכער נאַטור. אַלס איינער פון די מעהר-בעדייטענדע פונקטען איז געווען דער שטאָדט-בודזשעט פאר'ן היינטיגען יאָהר 1930.

אויף די זעלבע זיצונגען, בעת ס'האָט זיך געהאַנדעלט מכח ענדערען די נע-מען פון א רייהע ראדאַמער גאַסען, איז אָנגענומען געוואָרען אָנצורופען די פּאַדוואַלניא גאס אויפ'ן נאָמען פון דעם ביז היינט נישט פערגעסענעם גרויסען פאָלק'ס-דיכטער י. ל. פּרץ.

אויספיהרליכע פרטים — אין נעכסטען נומער.

„די ראָלע פון דער יודישער פרוי אין יודישען נאַציאָנאַלען לעבען“.

אויף דער דאָזיגער הויכסט-אינטערע-סאַנטע טעמע וועט דער גלענצענדער רעדנער, רעדאַקטאָר נ. גערבאָווסקי רע-פערירען שבת 1 אזייגער בייטאָג אין קינאָ-טעאַטער „קאָרזאָ“.

* * *

אויף דעם פרויען-מיטינג, וועט רע-דאַקטאָר נ. גערבאָווסקי אויך האַלטען א טרויער-וואָרט צום טויטס פון לאָרד באַלפור, דעם שעפער פון דער היסטאָ-רישער באַלפור-דעקלאַראַציע.

Podzielamy Wasz ból i rozpacz,
droga Pani **Heniu** i kochane **dzieci**
Świetlane wspomnienie zostawił wśród nas
szlachetny B. P.

HIRSZ RAKOCZ
ADWOKAT

Cześć Jego pamięci!

Dora i Fela Rozenberżanki.

Głęboko dotknięci przedwczesną śmiercią
B. P. **Henryka Rakocza**
ADWOKATA
wyrażamy nasze współczucie ŻONIE i pozostałej RODZINIE.

Gustawostwo BRESLER.

Wyrazy szczerego współczucia wyrażamy koleżance naszej
BASI RAKOCZ
z powodu zgonu b. p. **OJCA Jej**

Koleżanki:
Lucia, Jula, Irka, Lola, Sala i Frania.

ב"ה

אזהרה.

די חברה „שומרי שבת והדת“ איז מזהיר לאחב"י בראדום בשם ד'תוה"ק, אז יעדער יוד וואָס וויל נישט נכשל ווערען אין קיין חשש איסור חמץ ח"ו, זאָל נישט קויפען קיין פסח'דיג מעהל, מצות, מצה-מעהל, וויין, סאָדע-וואַסער, מאַקאַראָנען, צוקערווערק, וואורשטען, קאַקוס-פּולווער און אנדערע פסח'דיגע ארטיקלען, אָהן הכשר פון הרב אב"ד דפה ר' יחיאל קעסטענבערג שליט"א און הרב המו"צ ר' מענדל קעסטענבערג שליט"א.

די אינהאַבער פון מצה-בעקערייען ווערען אויפמערקזאַם געמאַכט, אז זיי זאָלען איינמעלדען וועגען זייערע בעקערייען אין די קאַנ-צעלאַריע פון הרב דפה (לובלינער 7 №) בכדי צו בעקומען די געהעריגע לעגאַליזאַציע. און די בעקערייען, וועלכע בעזיצען נישט קיין צוויי ליכטיגע צימערן וועט מען נישט מכשיר זיין.

ולהשומע יונעם ותבוא עליו ברכת כל טוב.

חברת „שומרי שבת והדת“ בפולין
— מחלקה בראדום. —

ביי מחללי שבת בפרהסיא טאָהר מען נישט קויפען קיין שום פסח'דיגע ארטיקלען.

Przy
reumatyźmie
zaziębieniu
bólu głowy
ASPIRIN
tabletki

Oryginalne opakowania z czerwoną banderolą i znakiem "BAYER" w kształcie krzyża są do nabycia we wszystkich aptekach.

די בעסטע אין דער וועלט
זענען
וויין און קאָניאַק
„כרמל“

פון באַראָן ראָטשילדס וויין-קעלערען.

פאַר זייער כשרות גאַראַנטירט הר"ח זאָנענפעלד, הרב קוק ירושלים און דער ווארשעווער ראַבינאַט	פאַר דער עכטקייט און ריינקייט גאַראַנטירט דער נאָמען פון באַראָן ראָטשילד (הנדיב הידוע)

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“ ראַי אַם.

3-טער גאַסטראָלע פון ווילנער אנסאַמבל

— בראש מיט די — **נחמה, קדיש, כאַש, שריפטזעצער**
בעוואוסטע ארטיסטען: ב. ליטווינא, י. פלוים, א. גראַדגער, ש. אַליוק, ש. פלוים-אידינא, זאַק, רעשאַנסקי, ע. רייכעל, מ. סעלמאַן א. א.

פרייטאג 21 מערץ
צום ערשטען מאָל דער גרעסטער שלאַגער
די פּערסישע כלה
אָריענטאַלישע קאָמישע אָפּערעטע אין 3 אקטען
טעקסט פון ק. ברוידא—מוזיק. פון יוסף חאַש.

שבת 22 מערץ 2 גאַסטראָל
גרויסער מוזיקאַלישער שלאַגער
חלומות פון ליבע
ראָמאַנטישע אויסשטאַטונגס-אָפּערעטע אין 3 אקטען פון פרץ סאַנדלער.
ס'נעמט אנטייל דער גאַנצער אנסאַמבל.

זונטאַג 23 מערץ
געזעגנונגס-פאָרשטעלונג
דאָס בעריהמטע אומשטערבליכע ווערק מיסטעריע פון ש. אנסקי
= דבוק =

בילעטען פריהער צו בעקומען ביי ה' צוויגהאַפט לובעלסקא 9. אין טאָג פון דער פאָרשטעלונג פון 6 אוונט שבת און זונטאַג פון 11 פרי אין קאַסע פון טעאַטער. אינסצעניזיצען פלוים און זאַק. אדמ. לייטער ווייסהאָף. צנהויב 8.45 אוונט.

קעלצער אבטיילונג.

פייערונג אין דער קעלצער שוהל לכבוד דעם נאמענס-טאג פון מארשאל פילסודסקי.

היינטיגען מיטוואך, דעם 19 מערץ, אינ'ם נאמענס-טאג פון מארשאל יוזעף פילסודסקי, איז אין דער גרויסער שטאדטישער שוהל פארגעקומען א פייערליכער גאטעס-דינסט.

בעת'ן גאטעס-דינסט זענען געוועזען אנוועזענד פארשטעהער פון דער ארטיגער אדמיניסטראטיווער און קאמונאלער מאכט, די דאזארעס און קהלה-פרנסים, די שול-יוגענד און אנדערע.

נאך דער תפלה, וואס איז אנגעריכט געווארען דורכ'ן חזן וויינער מיט'ן כאר, האט דער קעלצער רב ראפאפארט געהאלטען א רעדע מענינא דיומא.

נאכ'ן אפזינגען דעם פוילישען און אידישען הימן, איז דער גאטעס-דינסט פערענדיגט געווארען.

עורשטע זיצונג פון קהלה-ראט וועגען בודזשעט פון יאהר 1930.

היינטיגען מיטוואך איז פארגעקומען די ערשטע פלענאר-זיצונג פון קהלה-ראט וועגען בודזשעט פון יאהר 1930. א אויספיהרליכען בעריכט וועלען מיר געבען אין נעכסטען נומער.

וויכטיגע פערזאמלונג פון „תומכי עניים" וועגען דער פסח-אקציע

היינטיגען זונטאג קומט פאר אין לאקאל פון סוחרים-פערא'ין די אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער פילאנטראפישער אינסטיטוציע „תומכי-עניים".

די דאזיגע פערזאמלונג איז זעהר א וויכטיגע, צוליב דער פארשטעהענדער מצה אקציע, וואס די דאזיגע געזעלשאפט ארדענט איין יעדעס יאהר, און וועלכער וועט היי-יאהר זיכער פערגרעסערט ווערען צוליב דער שווערער עקאנאמישער לאגע, ווען הונדערטער נותנים זענען געווארען מקבלים.

בעטען אויפסנייע זיך צו דעקלארירען ביי די ספעציעל צו דעם צוועק דעלעגירטע פערזאנען, וועלכע וועלען אלעמען בעזוכען.

גלייכצייטיג ווערען די חברים געבעטען צו ערלעדיגען די אויף זיי ארויפגעלייגטען לאקאל-שטייער, צוליב דער דרינגענדקייט פון דער זאך.

א שמוגל-שוחט ווערט בעשטראפט מיט 1 מאנאט ארעסט

דער קעלצער סטאראסטא האט פערבאנגענע וואך בעשטראפט איינעם פון די קעלצער ווינקעל-שוחטים מיט 1 מאנאט אונבעדינגטען ארעסט, ווי אויך דעם קצב מיט 500 זלאטעס שטראף.

דער דאזיגער פסק הויבט אן צו ווירקען און האט ארויסגערופען אויף די איבריגע ווינקעל-שוחטים א פערשענדליכען פחד.

א 26-יעהריגער אידישער יונגער-מאן געשטארבען נאכ'ן באל

א זעהר טרויריגען איינדרוק האט געמאכט די ידיעה וועגען פלוצלינגען טויט פון א געוויסען 26-יעהריגען אידישען פשעמישלער יונגערמאן ד. אייכלער, וועלכער איז, צהיימקומענדיג פון באל, געשטארבען מיט א פלוצלינגען טויט.

דער פערשטארבענער אייכלער איז געוועזען אנגעשטעלט אלס קונסט-פאטאגראפיסט ביים ה' ק. גרינגראס „מאדערנע" אויף שענקעוויטשא נומער 49. אייכלער, וועלכער האט א לענגערע צייט געליטען אויף א הארץ-אנעריוויזים, האט גוט פערבראכט אויפ'ן באל און זיך א גאנצע נאכט ניט שלעכט געפיהלט. ער האט געטאנצט, זיך געוויילט און אויך פיעל מאהל בעזוכט דעם בופעט. ארום 6 פריה איז דער פערשטארבענער אייכלער אהיימגעגאנגען אין זיין וואוינונג אריין כאחד אדם. מיט א קורצער צייט שפעטער איז אים נישט גוט געווארען. דער ארויסגערופענער דאקטאר האט קאנסטאטירט דעם טויט.

די לויה איז פארגעקומען מאנטאג 3 נ. מ. צו דער לויה זענען געקומען צופאהרען זיין כלה און שוועסטער פון פשעמישל.

פון דער ציוניסטישער ארגאנ.

אין צוזאמענהאנג מיט דער פראקלאמירטער ווערבירונג'ס-אקציע פון נייע 500 מיטגלידער פאר דער ציונ. ארגאניזאציע פון דער שטאדט קעלץ, ווערען אלע חברים און סימפאטיקער גע-

קאלאסאלער ערפאלג פון פורים-באל פון „בית-יתומים", „וויזא" און „קרן-קימת"

דער מאסקען באל, וואס איז היינטיגען שבת צונאכטס פארקומען אין קינא „פאלאס" לטובת די געזעלשאפטען: „בית-יתומים", „וויזא" און „קרן-קימת", האט געהאט א קאלאסאלען ערפאלג. דער ריינער ריוח בעטרעפט אנ'ערך פון 3000 זלאטעס.

דער דערמאנטער באל איז באמת געוועזען איינער פון די אימפאזאנטסטע אידישע בעלער, וועלכע דאס אידישע קעלץ האט אמאהל געזעהן.

25 יעהריגער יובילעאום פון דירעקטאר פון טעאטער „פאלסקי" ה' קאנראט.

דעם 6 אפריל פאלט אויס דער 25-יעהריגער יובילעאום פון דירעקטאר פון טעאטער „פאלסקי" אין קעלץ, ה' קאנראט, וועלכער האט גרויסע פערדינסטען אויפ'ן געביעט פון טעאטערוועזען.

צו דעם צוועק איז געגרינדעט געווארען א יובל-קאמיטעט, צו וועלכען כ'געהערען אלע רעדאקטארען פון די ארטיגע פוילישע צייטונגען, בתוכם אויך דער קארעספאנדענט פון „היינט" און „ראדאמער-קעלצער לעבען" — ה' זיעלאני און אנדערע אנגעזעהענע פערזענליכקייטען פון דער פוילישער געזעלשאפט.

דער קאמיטעט האט אויסגעוועהלט 3 סעקציעס: א פרעסע-סעקציע, א טעכנישע און א פינאנס-סעקציע. אין דער פרעסע און אין דער טעכנישער סעקציע איז אויך אויסגעוועהלט געווארען ה' זיעלאני.

דעם 6 אפריל וועט, לכבוד דעם יובילאר, אויפגעפיהרט ווערען אין טעאטער פאפפקי „פאן טארעאוש" און ס'זענען אויך פארגעזעהען פערשידענע אנדערע פעראנשטאלטונגען.

אויך מיר אידען, די ליעבהאבער פון טעאטער, וועלען זיך אין די פארשטעלונג אוודאי בעטייליגען, אויסדריקענדיג דערמיט אונזער אכפונג פאר א פערזאן, וואס האט אויף דעם געביעט גרויסע פערדינסטען, ווי דאס איז דער ה' דירעקטאר קאנראט.

דעם גרעסטען רעקארד פון דער פורים-זאמלונג פאר'ן „קרן-קימת"

דעם גרעסטען רעקארד פון דער היי-יעהריגער פורים-זאמלונג פאר'ן „קרן-קימת", האט געשלאגען דער ה' חיים זיעלאני מיט זיין שותף ה' לייבל קאפף, וועלכע האבען געזאמעלט ביי 15 פערזאן א סומע פון קרוב 100 זלאטעס.

די מנדבים זענען:

שמעון קייזער 5 זל., פישל הערשקאוויטש 10 זל., מאשקאוויטש-פרידמאן 10 זל. מנחם עלענבויג 10 זל., א. ב. אייזענבערג 5 זל., יחיאל רוטמאן 5 זל., בערנארד בוגייער 10 זל., יצחק קליימאן 10 זל., נחום צווייגעל 5 זל., ל. רייזמאן 5 זל., א. סערהעטניק 5 זל., ד"ר פייער 5 זל. אליעזר גאלדבערג 2 זל. און פון נאך א געוויסע פערזאן 3 זלאטעס. צוזאמען 90 זלאטעס.

צו אונזערע ג' אבאנענטען און אנאנסען-געבער אין קעלץ

דערמיט זענען מיר מודיע, אז אונזער אינקאסענט קומט קיין קעלץ דעם היינטיגען זונטאג 23-טען ה. ח. מיר בעטען דעריבער אלע אונזערע ג' אבאנענטען נישט אויפצוהאלטען דעם אינקאסענט, נאר ווי אמגיכסטען רעגולירען דעם אבאנאמענט'ס-אבצאהל פון דער צייטונג. די זעלבע בקשה האבען מיר צו די ג' אנאנסען-געבער, וועלכע ווערען געבעטען תיכף צו ערלעדיגען די חובות פאר אנאנסען.

זאל זיך נישט קיינער זאמלען, אדער אבלעגען אויף א צווייט מאהל, ווייל דערמיט ווערט בעשווערט דער אזוי אויך נענוג מאטעריעל-קריטישער מצב פון די צייטונג.

אדמיניסטראציע

„ראדאמער-קעלצער לעבען"

— ראדאם. —

Głęboko wstrząsnięty przedwczesną śmiercią zacnego

b. p. H. RAKOCZA

ADWOKATA

składam wyrazy szczerego współubolewania

Żonie i rodzinie zmarłego.

Inż. M. Rozenberg.

Z ubolewaniem zawiadamiamy o przedwczesnej śmierci

naszego KOLEGI i WSPÓŁPRACOWNIKA

B. P. DAWIDA EICHLERA

który opuścił nas po krótkich lecz ciężkich cierpieniach w dniu 17 b. m. przeżywszy lat 26.

Pracownicy laboratorjum f-y „MODERNE"

KIELCE.

בעקאנטמאכונג.

די געז. „גמלות-חסד" פון סלאָוואצקע 26 (פריהער סקארשעהער) מאכט בעקאַנט איהרע מיטגלידער און סימפּאַטיקער דאָס מוש"ק פ' ויק"פ דעם 29 מערץ 7 אָוו. קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאל (סלאָוואצקעגאָ 26)

אַ יעהרליכע אלגעמיינע פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג - אָרדנונג:

1) עפענען די פערזאמלונג 2) וועהלען א פאָרזיצענדער 3) בעריכט פון דער פערוואלטונג 4) בעריכט פון דער רעוויז.-קאָמיסיע 5) בעשטימען דעם בודזשעט אויף 1930 6) וואהלען פון א פערוואלטונג פון 9 מיטגלידער 7) וועהלען אַ קאָמיסיע-רעוויז. פון 3 מיטגל. 8) פרייע פאָרשלאָגען.

עס ווערט געבעטען פינקטליך צו קומען.

מיט אַכטונג **די פערוואלטונג.**

בעמערקונג: דער וואָס איז נאָך נישט פערשריבען אלס מיטגליד, קען זיך פערשרייבען אויף דער דערמאָנטער פערזאמלונג.

די פּאָפּולערע און איבעראל-אַנערקענטע

פאַראַווע פארבעריי און כעמישע פּראַלניא

פון י. ציכנער

נעמט אָן צו פארבען און צו פוצען אויף אַ כעמישען אופן מענער און דאַמען-גאַרדעראָבעס, ווי אויך גארביטורען קאָסטיומען, פאַלטענס, קליידער, בלוזקעס,

און אלערליי פוטערוואַרג.

דאָס אלעס ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך, סאָליד און צו צוגענגליכע פרייזען.

בכדי צו פערלייכטערן די קליענטעלע האָט די פירמע י. ציכנער. ספּעציעל געעפענט אַ פיליע אויף זשעראָמסקי 47 (לובלינער נעבען קינאָ „נאָווע-טשארי") וואו עס ווערען אָנגענומען אלעראַרט בעשטעלונגען פאר דער דערמאָנטער פאַרבעריי און פּראַלניא.

י. ציכנער — ראדאָם — שפּאציער-גאס 21

מיר יונגלעך פון פּשיטיק בעסען ביי דעם ה' עזריאל באַרענשטיין ענטשולדיגונג, אז מעהר וועט אזעלכעס נישט פאָרקומען.

יחיאל טאָבער, מיצענמאכער, לייבעל ראקאָטש.

די שענסטע

טאפּעטען

צו זעהר ביליגע פרייזען

קען מען נור בעקומען

אין דער לאַנג - יעהריגער פירמע

ש. שטיינמאַן

ראדאָם, לובלינער 21.

Magazyn obuwia

„DOBRO BUT"

Radom, Lubelska 9

w podwórzu.

איך מאַך בעקאַנט די ג' ראַדאָמער בעפעלקערונג, דאָס פון 15-טען ד. מ. האָב איך געעפענט אַ געשעפט פון

אבּוויע

וועלכער וועט שטענדיג זיין פערזעהען מיט די בעסטע גאַראַנטירטע אַלערליי

שיך-אויסארבייטונגען

צו מעסיגע פרייזען.

אויך ווערען אָנגענומען בעשטעלונגען אויף איינצעלנע פּאַרן לויט די מאָדעלן פון די לעצטע אויסלענדישע זשורנאַלען.

מיט אַכטונג

ש. קאָסאָי

לובלינער 9 אין הויף, לינקס.

בעקאַנטמאַכונג.

דעם 4-טען מערץ איז געעפענט געוואָרען

— אַ געוועלב —

מיט **עלעקטרישע מכשירים**

ס'איז פערזעהן אויפ'ס לאַגער אַ גרויסער אויסוואהל עלעקטרישע בעהייצונג ווי:

פרעס - אייזענס, טשייניקעס

און **קיכלעך** אַ גרויסער אויסוואהל **זשיראַנדאָלען** און **טיש-לאָמפּען**

לויט ווארשאָווער פרייזען. אלעס אויף ראטעס

אויסצוצאָהלען ביז אַ יאָהר צייט נור אויף דעם ראדאָמער פּלאַץ.

„ELEKTROS" sp. z ogr. odp. מיט אַכטונג

RADOM, Żeromskiego 33.

Kino „ŚWIT" Teatr

Dziś i dni następnych

Dusze w niewoli

według pow. BOL. PRUSA.

ANONS! — Wspaniały polski film — ANONS!

„Gwiaździsta eskadra".

Kino *NOWE CZARY* Teatr

Dziś i dni następnych

CZTERECH DJABŁÓW

największe arcydzieło wytwórni

Fox Film Corporation.

Kino ODEON Teatr

Od poniedziałku dn. 17 Marca

SZATAŃSKA MIŁOŚĆ

Wspaniały dramat życiowy rozgrywający się na tle wspaniałych widoków Wenecji.

—W rolach głównych:—

Milton Sils i Marja Corda.

II. Równorzędny film

Doskonała komedja z przemiłą COLLEN MOORE

p. t. *Niewinny grzech.*

Kino CORSO Teatr

Dziś i dni następnych

1) przepiękny dramat miłosny

BEZBRONNE DZIEWCZĘ

w rolach głównych:

Ewelina Holt i Ernest Verebes.

2) **Zemsta Szaleńca**

z Harry Peel'em

Felczer H. GRINSZTAJN Radom, Lubelska 30.

Redaktor Ch. M. Herc

Drukarnia Wyd. „Radomer-Kielcer Leben" Radom, Szwarlikowska 10.